

17.54x35.95	1	עמוד 100	כותרת	י ת ד נ א מ ן -	24/02/2026	97013489-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

ארבע הערות על המצב :

על הפרק יצחק רוט

ארבע הערות על המצב

1. חזון ההוזה ושברו

חזונו הגדול של הוזה המדינה, היה לשים קץ לאנטישמיות בעולם. כפי שמספר ההיסטוריון פרופסור אריאל פלדשטיין: "באמצע פברואר 1896, ראתה אור חוברת דקה שנשאה שם שאפתני: 'מדינת היהודים'. מחברה, ד"ר תיאודור הרצל, לא תכנן להוציא ספר. הרעיון נועד לשמש בסיס לנאום בפני מועצת משפחת רוטשילד, אך משלא הוזמן - בחר לא לגנוז את הדברים. הוא הדפיסם והשליך את הרעיון אל הזירה הציבורית, כאשר הוא עצמו לא ציפה להד הציבורי העצום. בן-לילה דרך כוכבו, והחוברת הפכה לאבן יסוד של התנועה הציונית. כבר בפתיחת הספר כתב הרצל: 'הרעיון שאני בא להרצותו בחדר זה הוא עתיק ימים: הקמתה של מדינת יהודים'. לשיטתו, הפתרון היחיד לעניין היהודים, האנטישמיות, לא טמון בהשתלבות, בנאורות או באמנציפציה (שוויון זכויות), אלא בהקמת מדינת יהודים." מאחר שהנחת היסוד שלו הייתה 'עם אנחנו, עם אחד', הוא ראה במדינה את המזור להפיכתם לינורמליים ולקבלתם למשפחת העמים: 'העולם בשחרורנו משתחרר, בעושרנו מתעשר ומתגדל בגדולתנו'. הוא האמין שביכולתם של היהודים להקים מדינה, אף שבמציאות של אז לא היה לאום נטול טריטוריה, מפוזר במקומות שונים וחסר ניסיון שהצליח במשימה הזו. הוא נרתם אליה במלוא המרץ וההשקעה, תוך תשלום מחיר אישי כבד. 130 שנה חלפו. ישראל קמה והפכה לעובדה היסטורית. אך האנטישמיות לא נעלמה כפי שהרצל קיווה - היא שבה ומתפרצת בעוצמה ברחבי העולם, לעיתים במסווה פוליטי או מוסרי, לעיתים בגילויים אלימים ישירים."

"מאז 7 באוקטובר חלה הקצנה דרמטית בתופעות של אנטישמיות גלויה וסמויה בקמפוסים, ברחובות הערים הגדולות, ברשתות החברתיות וגם בשיח הציבורי והתקשורתי במדינות דמוקרטיות. במקביל, מתעצם הניסיון לטשטש את גבולות הלגיטימיות של קיום יהודי ריבוני, ולהציג את עצם הזיקה לישראל כעילה להקועה מוסרית. אך לצד הסכנה החיצונית, הולכת ומתבררת סכנה פנימית. הנחת היסוד של הרצל, 'עם אחד אנחנו', ניצבת בפני מבחן קשה. החברה הישראלית קרועה, שסועה ומתקשה להחזיק בשיח משותף על יסודות הקיום המשותף. אם ספרו של הרצל ביקש להפוך רעיון למציאות מדינית - המציאות הנוכחית מאיימת להפוך הישג מדיני לרעיון הולך ומתרופף..."

עד כאן קטע ממאמרו של פרופסור פלדשטיין. הטעות הגדולה של הוזה המדינה וממשיכיו, הייתה באי הכרת המכנה המשותף של העם היהודי לדורותיו וה"דבק" ששמר על אחדותו לכל אורך ההיסטוריה. זה לא היה מדינה אחת או שפה משותפת, בוודאי לא "תרבות" במובנה האוניברסלי, אלא אך ורק הדבקות בתורת הנצח הא-לוקית. זה מה שמר על האומה במשך אלפיים שנות גלות, וזה היה הגורם המאחד את היהודים בכל קצוות תבל. הרצל המתבולל, שהעלה בחזונו את אפשרות ההתבוללות כתב ביומנו: "לפני שנתיים רציתי לפתור את שאלת היהודים, לפחות באוסטריה, בעזרת הכנסייה הקתולית. רציתי להבטיח לעצמי את עזרתם של נסיכי הכנסייה באוסטריה, ולהשיג אצל האפיפיור קבלת פנים. אם יסייעו לי להילחם באנטישמיות, אתחיל בתנועה גדולה של המרת דת מרצון וחופשית של היהודים לנצרות." הרצל זנח את הרעיון, כיוון שהגיע למסקנה כי זה לא יפתור את בעיית האנטישמיות, ופנה לפתרון מדיני-לאומי. כיצד הוא אמור היה להתייחס לרבנים? כך הוא כתב בספרו "מדינת היהודים": "האם תהיה לנו מדינת כהנים? לא! ... נדע לכלוא את כהני דתנו בבתי כנסיותיהם, כאשר נדע לכלוא את צבא הקבע שלנו בקסרקטיניהם." אז אם המדינה לא הצליחה לפתור את בעיית האנטישמיות, אלא להפך - היא זו היום המלכה אותה בכל רחבי העולם, לפחות היא רוצה "לכלוא את כהני דתנו", לא בבתי הכנסיות כי אם בבתי הכלא, ובכך להגשים לפחות משהו מהחזון ההרצליאני שקרס מול המציאות הקשה.

2. ממשיכי החזון ושברם

אם יש גורמים שהמתבולל הווינאי צעד בעקבותיהם, היו אלו הרפורמים הראשונים, שביקשו להגדיר את היהדות כדת ולא כלאום. כחלק מתפיסה זו, הם מחקו מסידור הטיפלה שלהם את הבקשה לבניית בית המקדש מחדש ולקורבנות. את תפילת מוסף הם מחקו מסידוריהם לחלוטין, שכן הם ראו בקורבנות פולחן מיושן שאין לשאוף לחזרתו. הכותל המערבי סימן עבורם "דת של חורבנות" ו"פולחן ישן" שהם ביקשו להשאיר מאחוריהם. במשך שנים הוא נתפס כאתר ארכיאולוגי ולא כמרכז דתי רלוונטי לחיים המודרניים. בסידורים המודרניים שלהם, אוזכר המקדש מחדש אבל בלשון עבר ולא כתפילה לעתיד. במקום לומר "נעשה לפניך את קורבנות חובותינו", הם שינו זאת ל"שם עשו אבותינו..." התנועה הרפורמית בארה"ב, נמצאת בתהליך "גסיסה". מאות "טמפלים" רפורמיים נסגרו במהלך השנים האחרונות, לאחר שלא נמצא להם דורש. ההתבוללות אוכלת בהם בכל פה, והניסיונות להשאיר את הזוגות המעורבים במסגרת הקהילה

הרפורמית, נידונים לכישלון. הדור האמריקאי הצעיר, זה שאבותיו החלו את תהליך הנסיגה מיהדות לרפורמה, אינם מוצאים כל עניין בפולחן הנהוג בטמפלים הרפורמיים, על אף הניסיונות של כל ה"ראבי"ים למיניהם לדבר בשפת הדור הצעיר ולחדש השכם והערב את נוסח הסידור.

נשיא המדינה לשעבר ראובן ריבלין, כאשר עוד היה איש ימין וחבר כנסת מטעם הליכוד, ביקר בטמפל רפורמי בארה"ב וכך אמר כאשר שב לארץ: "הייתי כל כך מופתע, מדובר בעבודת אלילים ולא ביהדות. עד עכשיו חשבתי שהרפורמים הם זרם ביהדות, אבל אחרי ביקור בשניים מבתי הכנסת שלהם אני משוכנע שמדובר בדת חדשה לגמרי, בלי כל קשר ליהדות."

אותם רפורמים הרואים את תהליך הקריסה שלהם בארה"ב, מנסים לנעוץ את טלפיהם במדינת ישראל, כאשר קבלת דריסת רגל בכותל המערבי זה רק חלק ממאבק רחב-היקף לקבל הכרה רשמית במדינת ישראל, בנושאי ה"גירורים" שלהם ובענייני נישואין. את החורבן שהם גרמו בארה"ב, הם מנסים לייבא לארץ. הדור הצעיר שלהם מעבר לים, תומך בחלקו הלא-מבוטל בפעילות נגד ישראל, בנרטיב הערבי וכן - רובו העדיף את ניצחונה של קמלה האריס על פני טראמפ. מכל החבורה המתפרקת הזאת חושש בנימין נתניהו, שמנסה לעכב ככל יכולתו את החוק המתגבש שעל פיו השליטה בכותל על כל צדדיו, תהיה נתונה באופן בלעדי בידי הרבנות הראשית. צריך להזכיר לו מדי פעם, שהוא הגיע לכהונתו לא בתמיכת הרפורמים במדינת ישראל, ולו רק בשל העובדה שספק אם יש להם מנדט אחד של בוחרים, אלא בזכות הציבור החרדי, הדתי והמסורתי, ואם הוא מעדיף את הרפורמים על פני הציבור המסורתי, יש חברי כנסת שעושים את זה טוב ממנו...

3. בלי חזון

לא ברור מה ראו מנסחי החוק להנצחת אירועי שמחת תורה הנוראים, למחוק את המלה "טבח" מכותרת החוק. הנימוק שלהם ולפיו המונח "טבח" מצמצם את האירוע, ולכן יש להשתמש במלה "אירועי", הוא נימוק קלוש וחסר טעם. בשמחת תורה תשפ"ד היה גם היה "טבח" במובנו הרחב ביותר, ואת העובדות לא ניתן להכחיש. שר התרבות מיקי זוהר טען, כי השימוש במילה "טבח" משדר "התקרבות", אבל זה הרי מה שהיה באותו יום מר ונמהר. במשך שעות ארוכות, נטבחו מאות אזרחים על ידי רוצחי החמאס, בלי שכוחות הצבא של מדינת ישראל באו לעזרתם. לולי יוזמות מקומיות של חיילים בודדים או אזרחים חמושים שיצאו במסירות נפש להילחם ברוצחים, היה האסון גדול שבעתים. אין הגדרה אחרת למה שהיה באותו יום אלא "טבח", מילה שאינו מפחיתה במאומה את מסירות נפשם של אלו שיצאו להילחם בחמאס.

משפחות הנרצחים והנטבחים באותו יום מה ונמהר, חשים פגיעה קשה בזכר יקיריהם. הם רואים במחיקת המלה "טבח" עוד ניסיון לחמוק מהתביעה להקים וועדת חקירה ממלכתית, ועבורן, המילה "טבח" היא תיאור עובדתי של רצח חסרי הגנה ובלעדית ההיסטוריה מעוותת. לא ברור על מה המאבק הסמנטי המיותר הזה, אם בסופו של דבר יש משפחות שכולות החשות נפגעות מכך. האם יש כאן ניסיון לשנות את הנרטיב והיחס לאותו יום בו "הצבא המהולל" נתפס במלוא קלונו ואפסותו? האם יש כאן רצון להעלים את העובדה הקשה כי מדינת ישראל כשלה כישלון חרוץ במטרה שהציבה לעצמה עוד מראשית הקמתה כי "דם יהודי לא יהיה שוב הפקר"?

4. חידה

יש תעלומה שקשה למצוא לה פתרון ושמה "נפתלי בנט". האיש חדל האישים הזה, היה צריך זה מכבר להימחק מספר ההיסטוריה של מדינת ישראל, לאחר התרגיל הפוליטי המעוות שביצע. היו ראשי ממשלה שקרנים מועדים, ואולי נכון לומר - לא היו ראשי ממשלה שהאמת הייתה נר לרגליהם. ראש הממשלה אשכול שנשאל פעם על הבטחות בחירות שלא מומשו אמר בבדיחות הדעת: "הבטחתי, אבל לא הבטחתי לקיים". יצחק שמיר כתב בספרו: "למען ארץ ישראל מותר לפעמים גם להגיד דברים שלא בדיוק תואמים את האמת". והרשימה עוד ארוכה.

אבל איש מהם אינו יכול להתחרות בבנט, שאפילו בטעות לא נתפס באמירת אמת. כל הבטחותיו ערב הבחירות, עליהן חתם בפומבי, לעיני המצלמות, אפילו מבלי שנתבקש, הופרו בזה אחר זה. בנכלוליות שאין דומה לה בהיסטוריה המודרנית של דמוקרטיות מתפקדות, הוא הפך להיות ראש ממשלה כאשר הוא עומד בראש מפלגה קיקיונית, שולית, שלא ייצגה יותר מאשר 4% מהציבור. שנת כהונתו הייתה כושלת בכל תחום, והוא סיים אותה בהתפטרות קולנית שאמורה הייתה להשיב אותו אל ביתו ברעננה ולהפוך אותו לאיזה קוריוז היסטורי בתולדות מדינת ישראל. איך זה שהוא זוכה בחלק מהסקרים ל-20 מנדטים ויותר? מי הם אותם עשרים אחוז האוויילים, שמוכנים לתת קרדיט למי שנוכלתו אומונתו? חידה בלי פתרון.